

Перспективним представляється **дальніше** дослідження суб'єкта комунікативної оцінки по кожному з перерахованих вище параметрів з залученням більшого масиву мовних даних, що дозволить дати даному лінгвістическому явленню більш точне і детальне описання.

Література

- Вольф Е. М. Функциональная семантика оценки / Е. М. Вольф. – М. : Наука, 1985. – 250 с.
- Воронцова Т. А. Речевая агрессия: коммуникативно-дискурсивный подход : автореф. дис. ... докт. филол. наук : спец. 10.02.19 «Теория языка» / Т. А. Воронцова. – Челябинск, 2006. – 43 с.
- Кашкин В. Б. Основы теории коммуникации : Краткий курс / В. Б. Кашкин. – М. : АСТ: Восток-Запад, 2007. – 256 с.
- Клюев Е. В. Речевая коммуникация / Е. В. Клюев. – М. : Изд-во ПРИОР, 1998. – 224 с.
- Колшанский Г. В. Лингвокоммуникативные аспекты речевого общения / Г. В. Колшанский // ИЯШ. – 1985. – № 1. – С. 10-14.
- Маркелова Т. В. Оценка и оценочность / Т. В. Маркелова // Семантическая структура слова и высказывания. – М. : Изд-во МГПУ, 1993. – С. 107-115.
- Матвеева Г. Г. К вопросу о речевых стратегиях скрытого воздействия отправителя текста на его получателя / Г. Г. Матвеева // Личность, речь и юридическая практика. Вып.6. – Ростов-на-Дону : ДЮИ, 2003. – С. 122-128.
- Паршин А. Ю. Эмоции в лингвокогнитивных исследованиях / А. Ю. Паршин // II Международные Бодуэновские чтения : Казанская лингвистическая школа : традиции и современность (Казань, 11-13 декабря 2003 г.) : Труды и материалы : В 2 т. – Казань : Изд-во Казан. ун-та, 2003. – Т. 1. – С.64-66.
- Пирогова Ю. К. ИмPLICITная информация как средство коммуникативного воздействия и манипулирования (на материале рекламных и PR-сообщений) / Ю. К. Пирогова // Проблемы прикладной лингвистики – 2001 : Сборник статей / Отв. ред. А. И. Новиков. – М. : Азбуковник, 2001. – С. 209-227.
- Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации / Е. А. Селиванова. – К. : Фитосоциоцентр, 2002. – 336 с.
- Трипольская Т. А. Оценочные стратегии в СМИ / Т. А. Трипольская // Социальные процессы в современной Западной Сибири : сб. научн. статей. – Горно-Алтайск : Горно-Алтайский государственный университет, 2002. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://e-lib.gasu.ru/konf/SocPr/2002/sp52.shtml>.

УДК: 811.111:81'373.7

ОРЛОВА Г. Г.

(Запорізький національний університет)

ДО ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З АНТРОПОНІМАМИ

У статті проаналізовано поняття фразеологічної одиниці у контексті сучасних лінгвістических досліджень, основні підходи до їх класифікації а також досліджено суть фразеологізмів англійської мови з антропонімічним компонентом та запропоновано власну їх класифікацію за різними критеріями. Актуальність даної роботи обумовлена інтересом до фразеології взагалі та до антропонімів у складі фразеологізмів зокрема, як до компоненту, що відображає насамперед культуру, традиції, історію країни, особливості картини світу цілого народу-носія мови. Спроба класифікувати такі фразеологізми англійської мови викликає особливу увагу, тому що у науковій літературі жодна типологія не була представлена у належному обсязі. Наукова новизна дослідження полягає у тому, що вперше класифікації за декількома критеріями (етимологічний, лінгвокультурний, тематичний структурний) підлягають фразеологічні одиниці саме англійської мови. Основними завданнями даної наукової роботи є розгляд підходів до поняття фразеологічної одиниці у лінгвістиці та класифікацій за різними критеріями; аналіз фразеологічних одиниць англійської мови з антропонімічним компонентом з метою їх подальшої класифікації за відповідними критеріями; визначення лінгвальної та лінгвокультурної ролі антропоніму у складі фразеологізму; розробка аргументованих типологій, підведення підсумків та визначення подальших перспектив дослідження. Проведена наукова розвідка підтвердила фундаментальну роль фразеологічних одиниць у системі англійської мови та роль антропоніму у складі фразеологізмів, як носія важливих фонових знань пов'язаних з англійськими країнами, їх історією, культурою, побутом. Окрім цього, було виявлено, що переважна більшість фразеологічних одиниць англійської мови з антропонімом відносяться до фразеологічних єдностей, що свідчить про міцний зв'язок з етимологією та не дає їй втратитись навіть через великий проміжок часу. Запропоновані класифікації фразеологічних одиниць англійської мови з антропонімічним компонентом є безперечним доказом того факту, що більшість таких одиниць має спільні риси і легко групується за певними культурними, семантичними та структурними ознаками.

Ключові слова: англійська мова, антропонім, класифікація, компонент, переосмислене значення, фразеологічна одиниця.

Орлова А. Г. К вопросу о классификации фразеологических единиц английского языка с антропонимами. В статье анализируется понятие фразеологической единицы в контексте современных лингвистических исследований, основные подходы к классификации, исследуется суть фразеологизмов английского языка с антропонимическим компонентом и предлагается собственная их классификация по различным критериям. Актуальность данной работы обусловлена интересом к фразеологии и к антропонимам в составе фразеологизмов как к компоненту, которые отображает, прежде всего, культуру, традиции, историю страны, картину мира народа-носителя языка. Попытка классифицировать такие фразеологизмы английского языка вызывает особенный интерес потому что в научной литературе ни одна типология не была представлена

в должном объеме. Научная новизна исследования состоит в том, что впервые классификации по нескольким критериям (этимологический, лингвокультурный, тематический, структурный) подлежат фразеологические единицы английского языка. Основными заданиями данной научной работы являются рассмотрение подходов к пониманию фразеологической единицы и их классификации, анализ фразеологизмов английского языка с компонентом антропонимом с целью их последующей классификации, определение лингвальной и лингвокультурной роли антропонима в составе фразеологизма, разработка аргументированных типологий, подведение итогов, определение перспектив последующих исследований. Проведенная научная разведка подтвердила важную роль антропонимов в составе фразеологизмов, как носителей важных фоновых знаний, связанных с англоязычными странами, их историей, культурой, бытом. Кроме того, было выявлено, что большинство фразеологизмов английского языка с антропонимом относится к фразеологическим единствам, что свидетельствует о тесной связи с этимологией. Предложенные классификации фразеологических единиц с компонентом антропонимом являются бесспорным доказательством того факта, что большинство из них имеют общие черты и легко группируются по определенным культурным, семантическим и структурным качествам.

Ключевые слова: английский язык, антропоним, классификация, компонент, переосмысленное значение, фразеологическая единица.

Orlova H. H. Revisiting Classification of English Phraseological Units with Anthroponymic Component. The article is devoted to the concept of phraseological units, the main approaches to classification, investigation of the essence of english fixed phrases with anthroponymic component and offers its own classification according to various criteria. The relevance of the study is based on the interest in phraseology and anthroponyms as component of phraseologism which reflects, in particular, culture, traditions, history of the country and the worldview of the native speakers. The attempt to classify this kind of english idioms is of a particular interest because there is no complete typology in the scientific literature. The scientific novelty of the research lies in the fact that english phraseological units are the subject of classification according to several criteria (etymological, linguocultural, thematic, structure) for the first time. The main tasks of the research embrace the review of the approaches to the notion of phraseological unit and its classification, analysis of english idioms with anthroponymic component, definition of lingual and cultural role of anthroponym as a part of phraseologism, developing typologies, the definition of further research. Present investigation confirmed the importance of anthroponym as a part of idiom and as a carrier of important background knowledge related to the english-speaking countries, its history, culture, way of life. In addition, it was found out that the majority of english phraseological units with anthroponym has a close connection with the etymology. The proposed classification of phraseological units with anthroponym are indisputable proof of the fact that most of them have common features and are easily grouped according to certain cultural, semantic and structural qualities.

Key words: anthroponym, classification, component, English, phraseological unit, rethought significance.

Загальновідомою є теза лінгвістів про те, що мова є своєрідним «культурним кодом нації» та разом з тим, ключем до розуміння картини світу певного народу. Таке твердження не є безпідставним, адже неможливо спростувати той факт, що мова повинна мати у своєму словниковому «арсеналі» виразні засоби, які мають бути наділені культурно і національно-специфічними рисами та відображати національну мовну картину світу. У цьому відношенні, найбагатші можливості та потенціал мають фразеологічні одиниці (далі ФО): це зумовлено насамперед тим, що фразеологічний фонд мови це є цінний лінгвістичний спадок, що включає цілий набір ключових концептів, які визначають національну специфіку та відображають культурно-історичний досвід народу. Різні аспекти фразеології завжди привертала увагу як вітчизняних, так і зарубіжних вчених та, як результат, до теперішнього часу в даній області досягнуто значних результатів.

Метою даної статті є розгляд існуючих класифікацій ФО, та розробка авторської типології фразеологізмів англійської мови з антропонімічним компонентом. З цього, основними **завданнями** дослідження виступають наступні: систематизація вже відомих типологій ФО, визначення ролі антропоніму в структурі фразеологізмів та групування фразеологічних одиниць англійської мови за певними критеріями. **Предметом** наукової розвідки є фразеологія англійської мови, у той час як **об'єктом** виступають ФО з антропонімічним компонентом.

Для реалізації поставлених завдань перш за все необхідно уточнити категорійно-понятійний апарат теоретико-методологічної основи: у даному випадку головним поняттям є фразеологічна одиниця. У сучасній лінгвістиці існує два підходи до визначення ФО, згідно яким можемо говорити про його розуміння у широкому та більш вузькому сенсі. У широкому сенсі фразеологізмом вважається будь яке стале словосполучення (Н. Шанський, Р. Мун) у той час як при вузькому розумінні терміну це тільки такі сталі сполучення, де значення є частково або повністю переосмисленим (А. Кунін, Е. Тогніні). У контексті даного дослідження вважаємо більш релевантним широке розуміння ФО, що дає можливість

розглядати усі сталі словосполучення у якості досліджуваного матеріалу, та тим самим розширити діапазон аналізу, але мусимо відзначити що межа між широким та вузьким підходами відносна.

Слід зазначити, що поряд з дефініцією, важливим аспектом дослідження являється також класифікація фразеологізмів, найбільш визнаною з яких є запропонована В. Виноградовим [1], що передбачає три основних типи фразеологічних одиниць за ступенем семантичного зв'язку між компонентами:

– **фразеологічні зрощення**: повністю неподільні, значення яких виводиться абсолютно незалежно від їх лексичного складу, наприклад: *white elephant (an expensive but useless thing)*, *to leave smb. in the lurch (to abandon a friend when he is in trouble)*, *to show the white feather (to betray one's cowardice)*;

– **фразеологічні єдності**: неподільні за змістом і мають єдине значення, але значення вмотивоване, пов'язане з розумінням образного «хребту», на основі якого вони породжуються. Прикладами фразеологічних єдностей слугують такі вислови як: *to burn bridges (to eliminate all possibilities of turning back)*, *burn the candle at both ends (to use up one's strength or energy by too much activity)*, *fish out of water (a person out of his or her proper or accustomed environment)*, *to throw mud at somebody (to slander)*;

– **фразеологічні (стійкі) поєднання**: стійкі поєднання, в яких є слова як з вільним вживанням, так і зі «зв'язаним» що конкретизується у постійному зв'язку з іншими словами: *love all ages yield surrender (every person, without an exception can fall in love)*, *nothing is impossible to a willing heart (the one who wants smth. will achieve it)* тощо.

Класифікація В. Виногорова безперечно є визнаною та найбільш використовуваною у лінгвістичних дослідженнях, але слід зазначити що не останнє місце серед існуючих типологій займає *ідеографічне* розрізнення фразеологізмів, запропоноване В. Телія та доповнене І. Яранцевим, що розділяє їх з точки зору ядерного компоненту на основі здатності тієї чи іншої фразеологічної одиниці передавати певне поняття. Керуючись принципами даної класифікації можна виділити, наприклад такі ФО що позначають: емоції (*to be fed up with smth.*); характеристику (*swamp donkey*); дію (*turn the tables on*); стан (*as over tea kettle*) та ін.

В рамках вищезазначеної класифікації, існує також розрізнення ФО за типом ядерних компонентів, серед яких можна виділити найбільш релевантні:

– **з компонентом зоонімом**: *as cross as a bear (very angry)*, *donkeys might fly (extraordinary things can happen)*, *dead duck (failure)*;

– **з компонентом топонімом**: *bet London to a brick (to be sure at smth.)*, *Chicago look (bandit look)*, *Paris doll (mannequin)*;

– **з компонентом соматизмом**: *an old hand at smth. (experienced person)*, *carry off smb's feet (to impress smb.)*;

– **з компонентом антропонімом**: *Johnny on the spot (a person who is always ready)*, *Johnny Raw (newcomer)*, *Suzu homemaker (housewife) i.m.n.*

У нашому ми розглядаємо саме ФО, що мають у своєму складі антропонім, і тим самим становлять значний пласт фразеологічного фонду будь-якої мови, оскільки вони відображають національну специфіку народу, повідомляють про його звичаї, історію, культуру: називають осіб, що є актуальними для даного мовного колективу. Слід зазначити, що власні імена у складі фразеологізмів мають особливу «долю» через свою природу: вони позначають єдину у своєму роді персону. Стаючи компонентом фразеологічної одиниці, ім'я власне починає виконувати функцію імені загального, тому що воно стає узагальненим найменуванням предметів, що володіють сукупністю певних властивостей, тобто онім перестає бути вираженням індивідуального, одиничного, але зберігає генетичний та смисловий зв'язок з вихідним ім'ям власним.

У науковій літературі проблема класифікації ФО з антропонімічним компонентом не достатньо висвітлена: лінгвістами були реалізовані спроби розробити типології таких фразеологізмів, спираючись на певні критерії стосовно різних мов (іспанська мова – Ю. Рілов [4], німецька мова – С. Стерлігов [5], французька мова – О. Мороз [3]), проте в рамках англійської мови фактично не мали місце фундаментальні студії. З огляду на це, вважаємо за доцільне запропонувати декілька класифікацій ФО англійської мови з антропонімічним компонентом. Задля реалізації ефективного дослідження нами було проведено аналіз понад 200 фразеологічних одиниць англійської мови з антропонімом. Результати аналізу дозволили дійти висновків, поданих нижче.

Для того, щоб ретельно проаналізувати ФО з антропонімічним компонентом на предмет певного соціокультурного коду, необхідно перш за все звернутися до етимології цих сталих словосполучень. Спираючись на результати проведеної студії, пропонуємо виділити такі їх види в залежності від джерел, що лежать в основі походження фразеологізму:

– **біблійно вмотивовані** (імена персонажів Біблії, святих, тощо): *as old as Adam – very old, ancient, raise Cain – to cause a commotion*;

– **міфологічно вмотивовані** (імена діючих осіб міфів або легенд): *Sisyphean labour – endless and unavailing, as labor or task*;

– **історично вмотивовані** (імена персоналій, які реально існували у історії країни): *John Hancock – a person's signature; (John Hancock – American statesman of the 18th century who was the first to sign the Declaration of Independence)*;

– **за відомими літературними творами та їх персонажами**: *Hamlet without the Prince of Denmark – something that is devoid of the very essence*;

– **вмотивовані реаліями англомовних країн** (популярні імена): *every Tom, Dick and Harry – any / every ordinary man*.

Слід відмітити, що критерії, за якими розрізняються типи ФО з антропонімічним компонентом за даною класифікацією є не тільки етимологічними, а також і лінгвокультурними, оскільки історія, література, міфологія, відношення до релігії та тенденції ім'янаречення відображають культурні риси та традиції народу-носія англійської мови.

Слід зауважити, що керуючись критеріями вже згаданої класифікації за В. Виноградовим, ми виявили, що більшість ФО з антропонімічним компонентом належать до фразеологічних єдностей, а фразеологічні зрощення навпаки, майже не зустрічаються, що свідчить про переважну вмотивованість таких фразеологізмів та не втраченість їх етимології.

Достатньо продуктивним видається і *тематичний критерій* розрізнення ФО: за соціальною ознакою та рисами особистості. Як виявив наш аналіз, можна виділити такі групи фразеологізмів, що позначають:

– **етнічність**: *Jim Crow (afro-american person), John Bull (Englishman), Brother Jonathan (American)*;

– **професії** (під діяльністю): *Joe Blow (soldier), Cheap Jack (trader of a cheap goods), Jack Ketch (executioner), Jack out of the office (unemployed), Cousin Betty (prostitute)*;

– **звичайну, пересічну людину**: *Jack and Jill (ordinary couple), Brown, Jones and Robinson, Every Tom, Dick and Harry (ordinary Englishmen), John Q. Public (the average citizen), to astonish the Browns (to challenge the society, Browns=society)*.

– **риса, якості людини**: *positive Polly/negative Nansy (pessimist/optimist), Jack the lad (self-satisfied young man), Susy homemaker (good hostess), nosy Parker (extremely curious person), simple Simon (simpleton)*;

У рамках розрізнення за тематичною ознакою можливо відмежувати індивідуальні та групові фразеологічні одиниці з антропонімічним компонентом: **індивідуальні** виділяють особистість з колективу: *Proud as Punch (very orgulous person)*, а **групові** в свою чергу

даються колективам, які виділяються на основі тих чи інших ознак: *tribe of Servantes (Spanish nation)*.

В залежності від структури фразеологізмів з антропонімічним компонентом цілком реально виділити ФО **унікальні** та **клішовані**. Унікальними у даному контексті вважаються такі, що побудовані за власною схемою (відрізняються від інших) наприклад: *the admirable Crichton (a person of knowledge)* або *Sisyphian labour (back-breaking labour)*. Клішовані ж ФО з антропонімічним компонентом будуються за певною формулою, та нараховують декілька похідних. Візьмемо речення: *the Scavenger's daughter (grip vice)*: слово *Scavenger* є спотворене прізвище коменданта Тауера Скеллінгтона (*Skivington*), який винайшов це знаряддя тортур; *The Duke of Exeter's daughter (trestle)*: даний винахід приписують герцогу Ексетерському; так само, *Daughter of Eve (woman)*: Ева позиціонується як мати всіх жінок. Тобто, тут можна говорити про своєрідну формулу, за якою будується ряд фразеологічних одиниць: ім'я винахідника/творця/автора + іменник «*daughter*» = ФО, що позначає сам винахід/твір. Тож, побудова таких фразеологізмів не є унікальною.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження дозволяє зробити висновки про зв'язок мотивованості і внутрішньої форми ФО з лінгвокраїнознавчою та соціокультурною інформацією, що міститься у фразеологічній системі будь-якої мови. Оскільки одним з найбільш важливих фрагментів мовної картини світу є образ людини, то недивним виявляється той факт, що антропонім як компонент фразеологічної одиниці, дозволяє глибше пізнати специфіку національної свідомості, грає важливу роль в системі мови і культури, сприяючи виявленню національно-культурних особливостей певного народу. Асоціації, пов'язані з антропонімами, несуть важливі фонові знання, визначають семантику ФО. Ці асоціації стійкі, соціально значимі для мовного колективу та такі, що сходять до первинної етимології. У сучасній лінгвістиці англійської мови ще не отримала достатнього висвітлення питання класифікація фразеологізмів з антропонімічним компонентом, тому нами була зроблена спроба розробити певну таксономію, спираючись на декілька критеріїв.

Результати і перспективи подальшого дослідження. Слід зазначити, наша класифікація виходить не тільки з семантики ФО, а і з лінгвокультурних особливостей, що є можливістю на матеріалі великих ідеографічних масивів виявити та більш глибоко дослідити особливості культурно-національного світобачення, його відображення у фразеологічних одиницях та їх функціонування у мові. Отже, перспективами подальших наукових розвідок є аналіз особливостей вживання виведених типів фразеологізмів англійської мови, а також співставний аналіз функціонування таких ФО у складі фразеологічних систем інших мов, зокрема іспанської.

Література

- Виноградов В. В. Избранные труды. Лексикология и лексикография / В. В. Виноградов. – Москва : Наука, 1977. – 318 с.
Мороз О. В. До питання про фактори та способи фразеологізації власних імен // Лінгвістичні студії. – Зб. наук. праць. – Вип. 9. – Донецьк, ДонНУ, 2002. – С. 186-194.
Рылов Ю. А. Системные свойства испанских антропонимов / Ю. А. Рылов // Системные и дискурсивные свойства испанских антропонимов. – Воронеж : Издательско-полиграфический центр Воронеж. гос. ун-та, 2010. — С. 5-104.
Стерлигов С. Г. Немецкая антропонимика как лингвострановедческая проблема // Вестник Нижегородского университета имени Н. И. Лобачевского, 2003. – С.90-95.

УДК: 811.112.2'342.9

ПАДАЛКА О. В.

(Київський національний лінгвістичний університет)

ІНТОНАЦІЙНІ МОДЕЛІ У ПРОМОВАХ СУЧАСНИХ НІМЕЦЬКИХ ПОЛІТИКІВ

Стаття висвітлює проблему класифікації інтонаційних моделей німецької мови. Описуючи інтонаційні конструкції у мовленні німецьких політиків встановлено найбільш характерні типи, що притаманні публічному мовленню відповідно до актуального членування промови.

Ключові слова: інтонаційна модель, актуальне членування, тема, рема, політична промова.